

ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԾՐԱԳԻՐ

**2023 ԹՎԱԿԱՆԻՆ ՍԵՎԱՆԱ ԼՃԻՑ ԶՐԻ ԲԱՑ ԹՈՂՆՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՌԱՎԵԼԱԳՈՒՅՆ
ՉԱՓԱՔԱՆԱԿԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. 2023 թվականին Սևանա լճից ջրի բաց թողնման տարեկան առավելագույն չափաքանակի փոփոխության վերաբերյալ ժամանակավոր ծրագիրը (այսուհետ՝ Ծրագիր) մշակված է համաձայն «Սևանա լճի էկոհամակարգի վերականգնման, պահպանման, վերարտադրման և օգտագործման միջոցառումների տարեկան ու համալիր ծրագրերը հաստատելու մասին» օրենքով հաստատված ծրագրի 6.1 կետի երկրորդ պարբերության դրույթների:

2. Ծրագիրը նպատակաուղղված է 2023 թվականին Սևան-Հրազդան էներգետիկ-ինֆրաստրուկտուրայի համակարգից սնվող ոռոգման համակարգերի ենթակայությամբ գտնվող հողատարածքների ոռոգումն իրականացնելու նպատակով անհրաժեշտ ջրաքանակ ապահովելուն:

2. ՆԵՐԿԱ ՎԻՃԱԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

3. «Սևանա լճի էկոհամակարգերի վերականգնման, պահպանման, վերարտադրման և օգտագործման միջոցառումների տարեկան ու համալիր ծրագրերը հաստատելու մասին» ՀՀ օրենքով (այսուհետ՝ Օրենք)՝ ամրագրված է լճից ջրի բացթողնման առավելագույն չափաքանակ 170 մլն մ³: Զրբացթողումներն իրականացվում են ՀՀ կառավարության ամենամյա որոշումներով ամրագրված ամենամյա չափաքանակների շրջանակներում՝ սահմանված կարգին համապատասխան:

4. Սևան-Հրազդան դերիվացիոն համակարգից սնվող ոռոգման համակարգերի իշխման տակ գտնվող ոռոգելի հողերից 2023 թվականի հունիսի 1-ի դրությամբ, ջրօգտագործողների կողմից ներկայացված ջրապահանջի համաձայն, պայմանագրային ոռոգվելիք հողատարածությունների մակերեսը կազմել է շուրջ 31.3 հազ հա, իսկ ոռոգման ջրի պահանջարկը համակարգերի գլխամասերում կկազմի **շուրջ 445,3 մլն մ³**:

5. Հարկ է նշել, որ 2023 թվականի հունիսի 1-ի դրությամբ հանրապետության համեմատաբար խոշոր ջրամբարների լցվածությունը կազմում է 382,8 մլն մ³, որը 2022 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պակաս է 224,3 մլն մ³-ով /607,1 մլն մ³ - 382,8 մլն մ³ = 224,3 մլն մ³/:

6. Տևական շոգ և չոր եղանակով պայմանավորված Մարմարիկ, Հրազդան, Քասախ և Ազատ գետերում կտրուկ նվազել է ջրի հոսքը և ջրապահանջը լրացնելու նպատակով ինչպես ջրամբարներից, այնպես էլ Սևանա լճից իրականացվել են պլանավորածից վաղ ջրբացթողումներ՝ նախորդ տարվա համեմատ մեկնարկել է 20 օր շուտ:

7. Հարկ է նշել, որ Հրազդան գետում միջին ամսական հոսքը 2023 թվականի ապրիլ և մայիս ամիսներին դիտվել է համապատասխանաբար 6,86 մ³/վրկ և 9,52 մ³/վրկ, այն դեպքում, երբ նույն ցուցանիշները 2022 թվականին կազմել են համապատասխանաբար 15,8 մ³/վրկ և 23,2 մ³/վրկ:

8. 2023 թվականի հավանական սակավաջրության պայմաններում ոռոգման բնականոն ջրամատակարարումն ապահովելու նպատակով, հիմք ընդունելով «Հիդրոոգեռնութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից տրամադրված կանխատեսումը, վերը նշված հողատարածքները սնող ջրաղբյուրների ջրառաջարկը հունիսի 1-ի դրությամբ կազմում է՝

Հրազդան գետ+Մարմարիկի ջրամբարից՝ շուրջ 112,3 մլն մ³,

Ազատի ջրամբարից՝ շուրջ 20 մլն մ³,

Ապարանի ջրամբարից՝ շուրջ 0 մլն մ³,

Սևանա լճից՝ շուրջ 146 մլն մ³,

Մխչյանի և Ռանչպար պոմպակայանների առավելագույն հզորությամբ գործարկմամբ՝ շուրջ 45,6 մլն մ³:

Ընդամենը՝ շուրջ 323,9 մլն մ³,

Դեֆիցիտը՝ շուրջ 121,4 մլն մ³:

9. Նշված դեֆիցիտը հնարավոր է մեղմել հրատապ միջոցառումների արդյունքում լրացուցիչ մեխանիկական ջրարտադրությամբ՝ շուրջ 51,4 մլն մ³, և Սևանա լճից լրացուցիչ ջրբացթողումներով՝ մինչև 70 մլն մ³:

10. Միաժամանակ, Սևանա լճից հունիսի 5-ի դրությամբ 2022 թվականին բաց է թողնվել 1.028 մլն մ³, 2023 թվականին՝ 28.334 մլն մ³ ջուր, իսկ Արփա-Սևան թունելով Սևանա լիճ է տեղափոխվել համապատասխանաբար 123,138 մլն մ³ և 63,880 մլն մ³ ջուր:

3. ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԾՐԱԳՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՎ ԱՌԱՋՆԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

11. Ծրագրի հիմնական նպատակն է Սևան-Հրազդան էներգետիկ-իռիգացիոն համակարգից սնվող ոռոգման համակարգերի իշխման տակ գտնվող ոռոգելի հողատարածքների ոռոգումն իրականացնելու նպատակով անհրաժեշտ ջրաքանակի ապահովումը:

12. Այդ նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ առաջնային հիմնական խնդիրը նաև օրենքով սահմանված ոռոգման նպատակով լճից տարեկան բացթողման 170 մլն մ³ չափաքանակի ավելացումն է՝ այն դարձնելով մինչև 240 մլն մ³:

13. Լճից մինչև լրացուցիչ 70 մլն մ³ ծավալով ջրբացթողնման ավելացումը, ըստ նախնական գնահատականների, հնարավորություն կտա նաև Սևան-Հրազդան դերիվացիոն համակարգի ՀԷԿ-երում լրացուցիչ արտադրել ևս շուրջ 44 մլն կՎտ.ժամ էլեկտրաէներգիա (համաձայն 2021 թվականին կատարված հաշվարկների): Սևան-Հրազդան կասկադի հիդրոէլեկտրակայաններում արտադրված էլեկտրական էներգիայի վաճառքից «Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» և «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերությունների հասույթի և կատարած ծախսերի տարբերությունից առաջացող շահույթը կուղղվի Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած նպատակային ներդրումներ իրականացնելուն:

4. ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

14. Ծրագրի իրականացումից ակնկալվում են հետևյալ արդյունքները՝

1) հողերին մատակարարվող ոռոգման ջրի դեֆիցիտի մեղմում,

2) ոռոգում իրականացնող կազմակերպությունների մոտ մեխանիկական ջրարտադրության փոխարինում ինքնահոսով և էլեկտրաէներգիայի մասով նոր պարտքերի չձևավորում:

5. ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

15. «Սևանա լճի էկոհամակարգի վերականգնման, պահպանման, վերարտադրման և օգտագործման միջոցառումների տարեկան ու համալիր ծրագրերը հաստատելու մասին»

օրենքով հաստատված ծրագրի 6.1-րդ կետով նախատեսված՝ Սևանա լճից ջրի բացթողումների տարեկան առավելագույն չափաքանակից (170 մլն մ³) ավել բացթողումը պետք է իրականացվի Հայաստանի Հանրապետության կառավարության համապատասխան որոշումներով՝ ջրային համակարգերի կառավարման լիազորված պետական մարմնի ներկայացրած կանխատեսումային առաջարկությունների հիման վրա:

16. Ջրային համակարգերի կառավարման լիազորված պետական մարմինը յուրաքանչյուր տասնօրյակը մեկ Հայաստանի Հանրապետության կառավարություն պետք է ներկայացնի համապատասխան հաշվետվություն՝ «Սևանա լճի էկոհամակարգի վերականգնման, պահպանման, վերարտադրման և օգտագործման միջոցառումների տարեկան ու համալիր ծրագրերը հաստատելու մասին» օրենքով հաստատված ծրագրի 6.1-րդ կետով նախատեսված՝ Սևանա լճից ջրի բացթողումների տարեկան առավելագույն չափաքանակից (170 մլն մ³) ավել բաց թողնված ջրաքանակի վերաբերյալ:

17. Էներգետիկայի բնագավառում լիազորված պետական մարմինը յուրաքանչյուր ամիս Հայաստանի Հանրապետության կառավարություն պետք է ներկայացնի համապատասխան հաշվետվություն՝ «Սևանա լճի էկոհամակարգի վերականգնման, պահպանման, վերարտադրման և օգտագործման միջոցառումների տարեկան ու համալիր ծրագրերը հաստատելու մասին» օրենքով հաստատված ծրագրի 6.1-րդ կետով նախատեսված՝ Սևանա լճից ջրի բացթողումների տարեկան առավելագույն չափաքանակից (170 մլն մ³) ավելի բաց թողնված ջրաքանակի օգտագործման արդյունքում արտադրված էլեկտրական էներգիայի քանակության և դրա հետ կապված կատարված վճարումների վերաբերյալ:

18. Սևանա լճի պահպանության փորձագիտական հանձնաժողովը սույն ծրագրի գործողության ընթացքում իրականացնում է փորձագիտական հետազոտություններ, որի արդյունքները ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը և Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովին: